

פרשת מסעי

מנהיגות בזמן חורבן - תקווה כאחריות היסטורית

פרשת מסעי נקראת תמיד בימי בין המצרים, ימי זיכרון לשני החורבנות הגדולים של עם ישראל. הרב זקס מדגיש כי **שני החורבנות לא היו רק תוצאה של כוח אויב חיצוני אלא בראש ובראשונה של כשל מנהיגותי פנימי.**

חורבן הבית הראשון החל בהחלטתו של רחבעם לדחות את עצת הזקנים שאמרו לו: "אם תשרת את העם, העם ישרת אותך". הוא בחר בהפגנת כוח במקום בהקשבה, והממלכה התפלגה לשתי ישויות חלשות.

חורבן הבית השני נבע מקריסה מוסרית ופוליטית: שנאת חינום, מלחמות פנימיות ופוליטיזציה של הכהונה. כפי שכותב הרב זקס, כאשר אין מנהיגות אפקטיבית נוצרת פלגנות, האנרגיה מתבזבזת, ואין אסטרטגיה לאומית לכידה.

אך דווקא בתוך זיכרון החורבן מצביע הרב זקס על יסוד של נחמה. עם ישראל לא רק שרד אלא התאושש. מי העניק לו

את כוח ההתחדשות? שלושה מנהיגים הקשורים לשלושת השבועות: משה, ישעיהו וירמיהו. שלושתם היו, בלשונו, "נביאי תקווה". והוא מבחין הבחנה יסודית: **"יש הבדל בין אופטימיזם לבין**

תקווה. אופטימיזם הוא האמונה שהמצב ישתפר. תקווה היא האמונה שאם נעבוד קשה ביחד נשפר את המצב".

ירמיה, בתוך שטף דברי התוכחה הקשים שלו, התנבא במילות אהבה מופלאות שהיו למטבעות לשון:

"כֹּה אָמַר ה': זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ, אֲהַבְתָּ כָּל־לִלְיָתֶיךָ, לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי בְּמִדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה". (ירמיהב, ב)

ישעיהו אמר, בשמו של הקב"ה, מילים שהן אולי המלבבות ביותר שנאמרו לעם ישראל בזמן מן הזמנים: "כִּי הָהָרִים יִמוּשׁוּ וְהַגְּבֻעֹת תִּמְוָטָנָה — וְחִסְדֵּי מֵאֲתָךְ לֹא יִמוּשׁוּ וּבְרִית נְשֻׁלֹּמִי לֹא תִמְוָט, אָמַר מְרַחֵמְךָ ה'." (ישעיה נד, י).

ומשה - אהבתו לעמו מהדהדת מכל התפילות שנשא למענו, ויותר מכולן בתחנוניו לה' לאחר חטא העגל. הוא היה מוכן אז למסור את נפשו כדי שה' יסלח לעם: "וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חֶטְאֲתָם — וְאִם אֵין, מִחֲנִי נָא מִסַּפְרְךָ אֲשֶׁר כְּתִיבְתָּ". (שמות לב, לב)

התקווה איננה הדחקת משבר אלא קבלת אחריות עליו. היא מבט לעתיד הנובע ממחויבות לפעול בהווה.

שלושתם גם הוכיחו את העם, אך עשו זאת מתוך אהבה עמוקה ומתוך חזון אוניברסלי. **מנהיגות בשעת משבר דורשת יכולת לראות מעבר להריסות – ולגייס עם שלם לעשייה משותפת.**

מעובד מתוך האתר של הרב זקס וספרייו השונים לקריאה בהרחבה סרקו את הברקוד

מנהיגות - מודל לחקוי

תקווה כמעשה מוסרי

הרב זקס מבחין בין אופטימיות לבין תקווה באופן חד. אופטימיות היא ציפייה פסיבית לשיפור. תקווה היא מחויבות פעילה לשנות.

כדי להיות אופטימיסט לא צריך אומץ; כדי להיות נביא של תקווה דרושים אומץ, חוכמה והבנה היסטורית. משה, ישעיהו וירמיהו ידעו שחורבן עתיד לבוא, ובכל זאת דיברו על שיבה וגאולה.

התקווה שלהם לא נבעה מהתעלמות מן המציאות, אלא מהכרה עמוקה בה. **תקווה היא פעולה מוסרית, החלטה לפעול גם כאשר הסיכויים אינם מבטיחים.** משום כך היא הכוח שאפשר לעם ישראל להתאושש ממשבר ולהמשיך קדימה.

ביקורת מתוך אהבה

קל להיות ביקורתי. קשה לאהוב באמת את מושא הביקורת. הרב זקס מדגיש שהמבקרים המשפיעים הם אלה האוהבים באמת ובתמים את עמם. משה, ישעיהו וירמיהו הוכיחו – אך גם חיבקו. **אהבה העניקה לתוכחתם סמכות מוסרית. ביקורת נטולת אהבה מולידה התנגדות; אהבה נטולת אמת מולידה חולשה. השילוב בין שתיהן יוצר חוסן לאומי.**

עקרונות
במנהיגות

במשבר אל תשאל אם יהיה טוב -
שאל מה אתה עושה כדי שיהיה טוב.
דבר אמת על הקושי, אך הצג דרך פעולה.
תקווה איננה סיסמה. היא אחריות שמזמינה
אנשים לפעול יחד.

עקרונות בחינוך

צוותי חינוך:

- **תקווה חינוכית:** כיצד אנו מטפחים תרבות של תקווה גם בתקופות עומס ומשבר?
- **ביקורת ואחריות:** האם הערותינו לצוות נובעות מאכפתיות עמוקה?
- **אופק רחב:** כיצד אנו מחנכים לאחריות שמעבר לגבולות בית הספר?

תלמידים:

- **תקווה:** כיצד אתה יכול לפעול כדי לשפר מציאות שאינה מוצאת חן בעיניך?
- **אהבה וביקורת:** איך אפשר להעיר לחבר מתוך אכפתיות?
- **חוסן אישי:** כיצד מתמודדים עם כישלון בלי לאבד תקווה?